

Saîd, aynı yıl Bizanslılar'la yapılan Ecnâdeyn Savaşı'nda Hâlid b. Velid kumandasındaki ordunun sol cenah kumandanı olarak görev yaptı (bk. ECNÂDEYN SAVAŞI). Hz. Ömer'in halifeliği zamanında da Yermük Savaşı (15/636) öncesinde ordu kumandanı Ebû Ubeyde b. Cerrâh'a destek için gönderilen bir birliğin başında yer aldı.

Zühd hayatına eğilimli olan Saîd b. Âmir, otuz beş yaşlarında idarî işleri terkederek kendisini tümüyle ibadete vermeye niyetlendiyse de Hz. Ömer buna müsaade etmeyip kendisine kumandanlık ve zekât memurluğu gibi çeşitli görevler verdi. Filistin'in Kaysâriye şehri 19 (640) yılında Saîd b. Âmir ve Muâviye b. Ebû Süfyân'ın emrindeki ordular tarafından fethedildi. 20 (641) yılında vefat eden Humus Valisi İyâz b. Ganm, Saîd'i kendi yerine vekil tayin etti ve Hz. Ömer de bu tayini onayladı. Saîd b. Âmir altı ay kadar süren valilik görevi esnasında maaş almadı ve zâhidâne bir hayat yaşadı. Cemâziyelevvel 20 (Nisan-Mayıs 641) tarihinde Humus'ta vefat etti.

Saîd b. Âmir hem nisbeten geç müslüman olduğu hem de ömrünü idarecilik ve kumandanlıkla geçirdiği için çok hadis rivayet etmemiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kebir* (nşr. Ali M. Ömer), Kahire 1421/2001, V, 90-93; IX, 402-403; Halife b. Hayyât, *et-Târîh* (nşr. Süheyl Zekkâr), Beyrut 1414/1993, s. 98; Ebû Nuaym, *Hilye*, I, 244-247; İbn Abdülber, *el-İstif'âb* (Bicâvî), II, 624-625; İbn Asâkir, *Târîhu Dimaşk* (Amrî), XXI, 143-165; İzzeddin İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe* (nşr. Ali M. Muavvaz - Âdil Ahmed Abdülmevcüd), Beyrut 1415/1994, II, 483-484; İbn Hacer, *el-İşâbe* (Bicâvî), III, 119-111.

MEHMET EFENDİOĞLU

SAİD b. ÂS

(سعید بن العاص)

Ebû Osmân Saîd b. el-Âs
b. Saîd el-Ümevî el-Kureşî
(ö. 59/679)

Küfe ve Medine valiliği yapan sahâbî.

Kureş'in Ümeyyeoğulları boyundandır. Hicretin 1. (622) veya 3. (624) yılında Mekke'de doğdu. Babası Mekke müşriklerinden Âs b. Saîd, annesi Ümmü Külsüm bint Abdullah el-Âmiriyye'dir. Babası Bedir Gazvesi'nde (2/624) öldürülünce Mekke'de yetim kalan Saîd, daha sonra Medine'ye getirildi ve akrabası olan Hz. Osman'ın himayesinde büyüdü. Yaşı küçük olmasına rağmen Hz. Peygamber'i yakından takip etmiş, Hz. Peygamber de kendisiyle ilgilenmiştir.

Kaynaklarda akıllı, dirayetli ve yöneticiliğe elverişli bir kişi olarak tanıtılan Saîd, Resûl-i Ekrem vefat ettiğinde henüz çocuktu. Hz. Ebû Bekir'in halifeliği döneminde, genç yaşta önce Ridde savaşlarına, daha sonra Suriye-Filistin taraflarına gönderilen ordulara katıldı ve Şam'ın fethinde bulundu. Hz. Ömer döneminde bir müddet Şam valisi Muâviye b. Ebû Süfyân'ın emrinde çalıştı. Daha sonra Hz. Ömer onu Irak bölgesine zekât görevlisi (âmil) tayin etti. Hz. Osman'ın halifeliği döneminde Küfe valiliğine atandı (30/650) ve göreve başladıktan hemen sonra Taberistan üzerine sefer düzenledi. Hz. Hasan, Hz. Hüseyin, Abdullah b. Amr, Abdullah b. Abbas ve Abdullah b. Ömer gibi sahâbîlerin de katıldığı bu seferde Horasan, Kûmis, Cürçân ve Tamîse gibi yerler fethedildi. Azerbaycan taraflarında gelişen ayaklanma hareketlerini kontrol altına alıp bölgede düzeni sağlayan Saîd b. Âs, Hz. Osman yönetimine isyan (fitne) hareketleri başlayınca Küfe'de Eşter en-Nehaf öncülüğündeki âsilere karşı mücadele verdi. Halk tarafından beğenilen başarılı bir idareci olmasına rağmen şehirdeki bazı isyancı grupların şikâyet ve baskıları üzerine, Hz. Osman tarafından olayları yatıştırmak amacıyla 34 (654) yılında azledildi ve Medine'ye geri döndü. Hz. Osman'ın evi âsiler tarafından kuşatıldığı anda koruyanlar arasında bulundu ve başından yaralandı. Hz. Osman şehid edildikten sonra (35/656) Mekke'ye gitti ve bir müddet siyasetten uzak bir hayat yaşadı. Cemel Vak'ası'na ve Sıffin Savaşı'na katılmayarak tarafsız kaldı.

Muâviye b. Ebû Süfyân'ın halifeliği ile Emevî Devleti'nin kuruluşundan (41/661) sonra yeniden Medine'ye yerleşen Saîd uzun bir süre yeni halifeye biat etmedi. Daha sonra Muâviye Şam'a davet edip kendisine ikramda bulundu ve 49 (669) yılında onu Medine valiliğine getirdi. Bir dönem bu görevden azledildi ve sonra yeniden atandı. 49 (669) veya 52 (672) yılında hac emri olarak görevlendirildi. 59 (679) yılında (57 veya 58 olarak da söylenir) Medine valisiyken vefat etti ve Cennetü'l-bakî mezarlığına defnedildi.

Saîd b. Âs Arap dilinin Kureş lehçesini en düzgün şekliyle kullanan iyi bir hatip olarak tanınır. Bu yüzden Hz. Osman tarafından (25/645) Kur'an-ı Kerim'in farklı kıraatleri konusunda ortaya çıkan ihtilâfları gidermek ve kıraati Kureş lehçesine göre şekillendirmek üzere oluşturulan on iki kişilik komisyonda yer aldı. Cömertliği ile de meşhur olan Saîd halk arasında "Ukketü'l-asel" (bal tulumu) lakabıyla

anılırdı. Çünkü ihtiyaç sahibi veya borçlu biriyle karşılaştığında mutlaka yardımda bulunmaya çalışırdı.

Hz. Peygamber vefat ettiğinde henüz küçük yaşta olan, yetişkinlik döneminde de ilimden çok idarecilik ve ticaretle uğraşan Saîd çok hadis rivayet etmemiştir. Onun rivayetleri daha çok Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Âişe gibi sahâbîlerden duyduklarından ibarettir. Kendisinden hadis rivayet edenler arasında oğulları Amr ve Yahyâ dışında Sâlim b. Abdullah b. Ömer, Urve b. Zübeyr gibi isimler bulunmaktadır. Tirmizî'nin *es-Sünen*'inde Hz. Peygamber'e nisbetle (merfû olarak) nakledilen ancak aslında mürsel olduğu belirtilen şu hadis Saîd b. Amr'ın rivayetlerindedir: "Hiçbir baba oğluna güzel terbiyeden daha değerli bir miras bırakmamıştır" (Tirmizî, "Birr", 33).

Mervân b. Hakem'in kız kardeşi Ümmü'l-Benîn'le evli olan Saîd'in çok sayıda çocuğu vardır. Bunlardan en çok tanınan, Emevîler döneminde valilik ve kumandanlık yapan Eşdak lakaplı Ebû Ümeyye Amr'dır (bk. EŞDAK). M. Şerîf Adnân es-Savvâf *Sa'îd b. el-Âs: 'Ukketü'l-âsel ve ba'zun min aḥbâri evlâdihî ve aḥfâdih* (Riyad 2000) adlı biyografi çalışmasında Saîd b. Âs ve ailesinin hayatını kaleme almıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakât*, V, 30-35; Zübeyrî, *Nesebü Kureys* (nşr. E. Lévi-Provençal), Kahire 1982, s. 176-183; Buhârî, *et-Târîhu'l-kebir*, III, 502-503; Taberî, *Târîhu'l-ümem ve'l-mülük*, Beyrut 1411/1991, II, 607-614; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* (nşr. Hamdî Abdülmecid es-Selefi), Beyrut 1405/1985, VI, 60-63; İbn Abdülber, *el-İstif'âb* (Bicâvî), II, 621-624; İbn Asâkir, *Târîhu Dimaşk* (Amrî), XXI, 111-143; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, II, 239-241; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, X, 501-510; Zehebî, *A'lâmü'n-nübela'*, III, 444-449; Ebû'l-Fidâ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (nşr. Ahmed Ebû Mülhim v.dğr.), Beyrut 1409/1989, VIII, 87-91; İbn Hacer, *el-İşâbe* (Bicâvî), III, 107-109; Abdülkuddûs el-Ensârî, *Âşârü'l-Medîneti'l-münevver*, Medine 1393/1973, s. 47-50.

MEHMET EFENDİOĞLU

SAİD BEY, Lastik

(1848-1921)

Tanzimat ve Meşrutiyet devri
gazeteci ve yazarı.

5 Safer 1264'te (12 Ocak 1848) İstanbul'da doğdu. Tanzimat dönemi devlet adamlarından Ahmed Kemal Paşa'nın oğludur. Asıl adı Mehmed Said olup Kemal Paşazâde Said diye tanınır. Ahmed Râsim'e göre yaz kış ayağına lastik giydiği için kendisine "Lastik" lakabı verilmiştir. İleri görüşlü ve kültürlü bir kişi olan babası oğlunun